

Instytut Pamięci Narodowej

[https://ipn.gov.pl/pl/historia-z-ipn/archiwum/189270,Dominik-Smyrgala-Wygnani-na-zachodnia-polkule.ht
ml](https://ipn.gov.pl/pl/historia-z-ipn/archiwum/189270,Dominik-Smyrgala-Wygnani-na-zachodnia-polkule.html)
18.03.2026, 02:51

Dominik Smyrgała: Wygnani na zachodnią półkulę

Bohaterstwo polskich żołnierzy, którzy bili się o wolną Polskę w trudnych dniach II wojny światowej, zawodziło ich niejednokrotnie daleko od domu. Jednak starcie z wrogami Polski toczyło się nie tylko na polach bitew – oficerowie polskiego wywiadu toczyli walkę o polskie interesy również w miejscach nietkniętych nigdy koszmarem walk.

10.08.2023

Tułaczy szlak, z którego już nigdy nie mieli wrócić do kraju, dotyczył nie tylko żołnierzy gen. Władysława Andersa. Po upadku Polski w 1939 i Francji w 1940 r. wielu polskich oficerów podejmowało próby przedostania się do Wielkiej Brytanii, aby móc kontynuować bój z okupantami. Nie wszystkim się to udawało, a byli i tacy, którzy znaleźli się na drugiej półkuli i tam prowadzili walkę przeciw Niemcom i Sowieciom.

Więzieni, ukrywający się, poszukiwani – nie tracili ducha i konsekwentnie realizowali swoją misję. Przygody niektórych to gotowy materiał na film sensacyjny. Wśród nich prym wiodli oficerowie wywiadu służący w Oddziale II Sztabu Naczelnego Wodza, potocznie nazywani „dwójkarzami”. Brawura, odwaga, fantazja, inteligencja i pomysłowość, którymi się cechowali, pozwalała im wyjść ze skrajnie krytycznych sytuacji.

Niespokojny duch

Barwną i z pewnością godną podziwu postacią był por. Ludwik Karol Orłowski. Mimo że wychował się w arystokratycznej rodzinie w Argentynie i we Francji, był gorącym polskim patriotą i zdeklarowanym antykomunistą. Urodzony w 1914 r., w 1933 r. ukończył Szkołę Podchorążych Rezerwy Kawalerii w Grudziądzu, w roku 1935 r. został mianowany podporucznikiem. Znakomicie wykształcony, absolwent nauk politycznych, z doktoratem obronionym w 1939 r., znał pięć języków (angielski, francuski, hiszpański, portugalski i oczywiście polski), mógł wybrać zupełnie inną ścieżkę kariery, nie był jednak w stanie żyć spokojnie i wygodnie.

Wziął udział w wojnie domowej w Hiszpanii po stronie Franco i został dwukrotnie odznaczony za męstwo. Wybuch II wojny światowej zastał go w Paryżu, gdzie natychmiast zgłosił się do służby w Wojsku Polskim. Prowadził szeroką akcję werbunkową wśród francuskiej Polonii, walczył pod rozkazami gen. Stanisława Maczka. Ewakuowany do Wielkiej Brytanii, ze względu na znajomość języka i realiów został wysłany do Hiszpanii, aby kierować tam ewakuacją polskich oficerów.

Aresztowany, po zwolnieniu nie zaprzestał pracy, w pewnym momencie przenosząc się tylko do Portugalii. Za tę ofiarność został odznaczony Krzyżem Zasługi z Mieczami. W późniejszym okresie, ze względu na szeroką sieć kontaktów w Argentynie, został kierownikiem placówki wywiadowczej „Salvador” w Buenos Aires, kierując pracami polskiego wywiadu w Argentynie, Urugwaju, Paragwaju, Boliwii i Chile. Zmarł w roku 1990, do końca nie zdradzając rodzinie charakteru swojej pracy w czasie II wojny światowej.

Człowiek orkiestra

Kapitan Alfred Birkenmayer wiódł życie pełne niebezpieczeństw. Aby dostać się do Legionów,

zdezerterował z armii austro-węgierskiej w 1915 r. Po kryzysie przysięgowym przeszedł do konspiracji w Polskiej Organizacji Wojskowej, ponieważ nadal ukrywał się przed austriacką żandarmerią. Działał na obszarze Małopolski Wschodniej. W 1919 r. sąd polowy Zachodnioukraińskiej Republiki Ludowej skazał go zaocznie na karę śmierci za prowadzenie działalności sabotażowej.

Wkrótce wstąpił do Wojska Polskiego i ze względu na nieprzeciętne talenty został skierowany do służby w Oddziale II. Brał udział w przygotowaniach do wybuchu III Powstania Śląskiego, a później, w latach 1922-1924, kierował placówką oficerską „Brzoza” w Berlinie.

Po powrocie do kraju został kierownikiem Referatu Zachód Oddziału II, który prowadził prace wywiadowcze głównie na kierunku niemieckim. Ze względu na zły stan zdrowia odszedł z wojska w roku 1925. Niemniej, z polecenia polskiego wywiadu, nadal prowadził działalność na jego rzecz jako kierownik agencji prasowej i dziennikarz, m.in. redaktor naczelny „Polski Zbrojnej”.

W roku 1930 odszedł ze służby, zdawałoby się definitywnie, zostając posłem i zajmując się działalnością polityczną. Po roku 1936 podjął pracę w Polskim Radiu jako korespondent zagraniczny. Jednak już jesienią 1939 r., na prośbę mjr. Jana Żychonia, wrócił do służby wywiadowczej. Miał to być początek jego epopei.

► [Czytaj więcej na portalu przystanekhistoria.pl](#)

[Poprzedni Strona](#)

[Następny Strona](#)

Artykuł